

A székely és szász székek megszüntetése és a megyerendszer általánosítása Erdélyben 1876-ban

(Kivonat)

A székely székek közigazgatási különállásának felszámolására a 18–19. században több alkalommal is történt kísérlet, először a jozefinista reformok során, majd az 1848–49-es szabadságharc leverése után. 1861-ben visszaáll a régi önkormányzati rendszer, a kiegyezést követően viszont megkezdődik a vita a területi közigazgatási rendszer modernizálását illetően. Az új megyék végül 1876-ban alakulnak meg, de a végleges határaikat csak a következő évben nyerik el.

*

A székely székek közigazgatási különállásának felszámolására a 18–19. században több alkalommal is történt kísérlet. Már II. József reformpolitikája felölelte az állami élet csaknem valamennyi területét. Ide sorolhatók a közigazgatás megújítását célzó törekvései is. 1785-ben Erdély területét rendezetileg 11 vármegyére osztották, ebbe a szerkezetbe kapcsolták be a székely és szász székeket is. Háromszékkal egyesítették Brassó vidékét és Felsőfehér megye bizonyos részeit.¹ A vármegyéket három közigazgatási kerületbe csoportosították. Ezek irányítását királyi biztosok végezték.² A kerületek elnevezése és székhelye: Szeben, Kolozsvár és Fogaras. Háromszéket a már említett területeivel és Udvarhely vármegyével együtt Fogarashoz csatolták.³

Háromszék vármegyét két közigazgatási egységre osztották: Sepsí és Kézdi kerületekre.

Ezek további alegységekre, alkerületekre tagolódtak. A Sepsí kerülethez például hat alkerület tartozott. A vármegyének volt egy főispánja, viszont a kerületek élén külön kinevezett alispánok állottak. A vezető testülethez tartozott még a szolgabíró és az adószedő. Az alkerületek irányítását a szolgabírák és a rendbiztosok (Comisariusok) végezték.⁴ II. József halálával (1790) közigazgatási reformja a többivel együtt érvényét veszítette.

Az 1848–49-es szabadságharc elfojtása után Erdély katonai és polgári kormányzója azzal a titkos utasítással jött a délkeleti határtartományba, hogy annak minden különállását, sajátosságát megszüntesse, s beolvassa az összmonarchiába. A helyi kormány szerv székhelyét Kolozsvárról Nagyszebenbe helyezték, a tartomány mindenható urai katonák lettek.⁵ Erdély egyesülése Magyarországgal, az úgynevezett Unio természetesen érvényét veszítette. Az ország etnikai viszonyait részben szem előtt tartva három román, két magyar és egy szász kerületet alakítottak ki: Szeben, Gyulafehérvár, Kolozsvár, Retteg, Udvarhely és Fogaras megnevezéssel. Az udvarhelyi kerület lényegében a Székelyföldet: Maros, Udvarhely, Csík és Háromszéket fogta át, s területén körülbelül 370 000 ember élt. A körzetekre és alkörzetekre osztott 6 nagy közigazgatási egység élén 1-1 katonai parancsnok állott, az gyakorolta a végrehajtó hatalmat és adta ki a fontosabb rendeleteket, utasításokat. A polgári vezetés a császári biztosoknak alárendelt civil hivatalnokokon keresztül történt, akik azonban alárendeltségben voltak a katonai parancsnokkal szemben. Az új felosztás értelmében, amely 1850–54 között volt érvényben, Háromszék sepsiszentgyörgyi kerületre és 4 alkerületre tagolódott: Gidófalva, Kézdivásárhely, Nagyborosnyó és Nagyajta központtal. Az emberek nehezen szokták meg a hagyományos széki szerkezet felszámolását és az idegen megnevezések alkalmazását, annál is inkább, mivel rövid időn belül többször is újjászervezték a vidéket.

1854 nyarán módosították a közigazgatási felosztást, a korábbi 6 helyett most tíz kerületre (nagyszebeni, brassói, udvarhelyi, vásár-

helyi, beszercei, dési, szilágyosomyói, kolozsvári, gyulafehérvári és szászvárosi székhellyel), illetve 79 járásra osztották az országot, úgy, hogy ezek az egységek az adóigazgatási és bírósági felosztással is megegyeztek. A határőrvidék polgárosítása már 1851 elején megtörtént, addig a székely huszárezredet, a két-két román és székely gyalogezredet felszámolták, és helyükbe öt sorezredet szerveztek.⁶

1861 tavaszán az uralkodó Erdélyben is elrendelte a mereven abszolutisztikus belső igazgatás megszüntetését, a megyék, székely önkormányzati alapon való visszaállítását és újrászervezését. Az országgrész 10 megyéből, 5 székely és 9 szász székéből, 2 szász kerületből, 11 szabad királyi városból és 18 kiváltságos helységből állott.⁷

Az 1867-es kiegyezéssel vége szakadt Erdély három évszázados különállásának. A kompromisszum egyik alapfeltétele magyar részről éppen az 1848-ban elfogadott Unio maradtalán érvényesítése volt. 1867-ben egy uralkodói leirat feloszlatta a kolozsvári országgyűlést. Az új berendezés szempontjából szükségessé vált az Unio részletes szabályozásáról külön törvényt hozni, mely kinyilatkoztatta a polgári és politikai egyenjogúságot, valamint a nemzetek szerinti korábbi felosztások és előjogok megszüntetését. Az erdélyi képviselői helyek számát 75-re növelték. A Gubernium teendőit a belügyminisztériumnak utalták át. A székely földkirálybírákat és szász ispánt ezentúl kormányjavaslat alapján a király nevezte ki.⁸ A törvényhatóságok önkormányzati jogának egyik sarkalatos biztosítéka tisztviselőinek szabad választása volt. 1867-től a főkirálybíró kivételével, aki központi hatalmat képviselte az illető területen, az alkirálybírákat és más vezetőket a közakarat támogatta tisztségük elnyerésében. 1867-ben Háromszék főkirálybírája gróf KÁLNOKY Dénes volt, mellé a következő alkirálybírák sorakoztak fel: Sepsiszékről SZÉKELY Gergely; Kézdiszékről LÁZÁR Mihály; Orbaiból THURY Gergely és Miklósvárszékről HENTER Sándor. 1870-ben hat szolgabírói járásra osztották a szék területét: Sepsi-Felső, Sepsi-Alsó, Kézdi-Felső, Kézdi-Alsó, Orbai és Miklósvári járásra.

Az igazságszolgáltatás átszervezése is napirendre került. 1868-ban Sepsiszentgyörgyön ideiglenes úrbéri törvényszéket alakítottak, amelyet azonban 1871-ben megszüntettek a királyi törvényszékek megszervezésével egyidejűleg. 1872. január 1.-vel életbe lépő királyi törvényszéket Sepsiszentgyörgyön és Kézdivásárhelyen egyaránt működtek. 1875-ben a sepsiszentgyörgyi törvényszéket megszüntették, ettől fogva a szék lakossága számára az egyetlen fellebbviteli igazságtévő hatóság a kézdivásárhelyi maradt. Ez indulatok, vádaskodások elindítójaul szolgált. Sepsiszentgyörgy ugyanis, mint a szék központja, semmiképpen sem volt hajlandó elfogadni azt a döntést, hogy ne itt legyen a törvénykezés magasabb fóruma. A Nemere című helyi újságban több írás foglalkozott az intézkedés helytelen voltával. Az elégedetlenség odáig fajult, hogy 1875. augusztus 25-én Sepsiszentgyörgyön négyülélesen fejezték ki az összegyűlték ellenérzésüket a kormány határozatával kapcsolatosan. BAKCSI Ferenc sepsiszentgyörgyi országgyűlési képviselő elfogadhatatlannak minősítette azt a lépést, amely a törvénykezés fő helyéül nem Sepsiszentgyörgyöt választotta, ha másért nem, legalább azért, mert ez található leginkább a szék központi részén.⁹ A törvényszékek megszervezésével egyidőben járásbíróóságok működtetését is elhatározták: Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen, Kovásznán és Nagyajtán.

A köztörvényhatóságok rendezéséről, tehát a Királyhágón inneni területek közigazgatási újrafelosztásáról az 1870. évi 42-es számú törvényjavaslat foglalkozott. A tervezet elkészülte után a közvélemény nem bocsátott megvitatás céljából. Elkezdődtek a találgatások, hogyan lesz a megyék területének a kikerekítése. Mindenki saját elképzelése szerint szerette volna életterének kereteit kiszélesíteni. Az indulatok elszabadultak, a szakértők, de nem csak ők, mondták a maguk megfellebbezhetetlennek vélt igazukat, melyet természetesen jól alátámasztva próbáltak bizonyítani.

Ami a Székelyföldet illeti, a leginkább vitatott kérdések Háromszék Brassóval vagy Brassó Háromszékkel való egyesítése, valamint

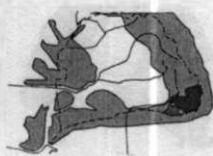
Csik, Udvarhely csatolása volt. 1874-től kezdődően, amikor nyilvánosság elé került a tervezet, törvényhatósági gyűlések, hírlapi vélemények, feliratok láttak napvilágot, hivatalos állásfoglalások születtek, egy olyan kényes ügyben, ahol igazságot szolgáltatni roppant nehézségbe ütközött, mert ha valamely vidék újabb területekkel egészült volna ki, egyeseknek az öröme, az a kárvallottaknak viszont legalább akkora bánatra és bosszúságra adott volna okot.

1874. február 26-án Háromszék közgyűlése feliratban fordult a képviselőházhoz, amelyben véleményyt nyilvánított a felosztás ügyében, felsorolva annak hiányosságait. A terület nagyságához képest kevésnek tartották a kialakítandó megyéket. Fekvésénél fogva Kőhalomszék Udvarhelyszékhez, Bardóc és Kászonszék pedig Háromszékhez kívánkozik. Azt, hogy Háromszék, Barcaság, Fogaras és Felső-fehér megye bizonyos részeiből szülessen egy Brassó megye, teljesen elfogadhatatlannak tekintették, azzal indokolva, hogy Háromszék mind területre, mint pedig lakosainak számát illetően jóval felülmúlta Brassó vidékét, ezért is ragaszkodtak annyira a Háromszék elnevezéshez. A hivatalok székhelyeinek kijelölésekor teljesen célszerűtlen Sepsiszentgyörgyről Brassóba áthelyezni a központot, mert Brassóban hiányoznak a megfelelő hivatali helyiségek, míg Sepsiszentgyörgyön ezek adóttak. A tervezett megyének Sepsiszentgyörgy központja, Brassó pedig végpontja lenne – hangzik a levélben.

Az erdélyi jobboldali országgyűlési képviselők albizottságának 1874. májusi jelentésében helytelenítik Háromszék Brassó vidékével való egyesítésének gondolatát, politikai okokra hivatkozva, szerintük a székely és szász közösködés csak ellenségeskedést szülne. Ugyanakkor felhívják a figyelmet egy el nem hanyagolható szempontra: a Brassó megyéhez tartozó 10 barcasági magyar falunak a helyzetére, melyek etnikai megfontolásból is Háromszékhez kívánkoznak. A folytonos súrlódás és viszály a 10 falu népe és az uralkodó szászok között lehetlenné teszi életüket, jogaik csorbítása pedig akadályozza őket állampolgári kötelességük tel-

jesítésében, ezért is különösen fontos ezen falvak Háromszék megyéhez való csatolása – nyomtétkosítja a jelentés. Időközben tanulmányok születtek az új megszervezés körül. 1874 októberében egy részletes elemzés jelent meg a Nemere című újságban, amelyben a Székelyföldre vonatkozó elképzelések a következőképpen fogalmazódtak meg: Marosszék az oda beszögellő Küküllő és Torda megye részeiből lehetne kikekercíteni; Udvarhelyszék Felső-fehér megye és Kőhalomszék részeivel egészülne ki és így kárpótolná a Háromszékhez csatolt Bardóc székét; Csíkszék Marosmentére nyúlna ki. Háromszék pedig megkapná Felső-fehér megyének hidvégi és peselneki járásait, Bardócszékét, Apácát és Hétfalut, Csíkból pedig Kászonszékét, és abban az esetben, ha Csík Udvarhellyel egyesülne, Alcsík egy részét is. Ez az elképzelés Háromszék esetében az érvényben levő járási beosztást csak annyiban módosítaná, hogy a már létező 6 járás mellé hatodiknak beiktatná Alcsíkot Kászonszékkel együtt, Csíkszentmárton központtal. A hosszúra nyúlt várakozási időszak még a közgazgatási terminológiában is zavart okozott. Itt állt elő az az érdekes helyzet, hogy a székek legfőbb méltóságainak megnevezésében teljes következetlenség uralkodott. Hol főkirálybíróknak illetik, hol főispánnak titulálják őket. 1875-ben D. VERESS Gyula sepsiszentgyörgyi jogász oknyomozó írásban elemzi az elnevezésbeli különbségeket. Szerinte hivatkozással az 1870. évi 42-es törvény utalására „az egyes tisztviselők hagyományos nevei megtarthatók”. Ennek ellenére gróf KÁLNOKY Dénes a főkirálybíró helyett a főispáni címet fogadta el szabályrendelethez. Ezt a kifejezést használta közgyűléseken és hivatalos iratokon is. Az öt követő LÁZÁR Mihályt a kinevezési okmányon főkirálybíróként címezték, ő tehát ezt az elnevezést fogadta el. SZENTIVÁNYI Gyula esetében váltakozik a kétféle megnevezés. A szakértő véleménye szerint szabályellenes a főispáni címzés Háromszéken, mert a törvény 52-ik paragrafusában kimondja, hogy „Székely székek élén a főkirálybíró áll”.

Ahogy telt az idő, egyre bonyolódott az új felosztás módosításait illető vita. Mind többen

kapcsolódtak be, véleményt nyilvánítva ügyük igazsága mellett. Elmondható, hogy Háromszék Brassó megyével való egyesítése vagy fordítva, Brassó Háromszékhez csatolása az Erdélyrészi közigazgatási rendezés központi kérdésével lépett elő. Nemcsak az országgyűlés, de a belügyminisztérium is több rendben tárgyalta, és próbált kiutat találni ebből a politikai jellegűvé terebélyesedő ügyből. Helyi szinten a szék legfőbb szerve, a közgyűlés nem egy esetben foglalt állást a megyerendezés Háromszék javára történő kiigazításáról. Ennek a politikai csatának az élharcosa KÜNLE József országgyűlési képviselő volt, aki minden lehető eszközt felhasználta a siker érdekében, amely végülis nem az ő diplomáciai képességein múlott, hanem azon, hogy a kormány a szász érdekeltségű Brassó vidékével szemben politikai szempontok figyelembevételével a kellemetlenségek lehetőségét hordozó megoldás helyett a kockázatmentes ügyintézését vállalta.

A barcasági magyarság nagy reményeket fűzött a Háromszékkel való egyesítés gondolatához. 1876 áprilisában ennek a kétségekkel teli optimizmusnak adtak hangot: „általános örömet keltett a barcasági magyarságban Háromszék felirata a kikerekítés tárgyában. A magyar nemzet hibás eljárása, miszerint idegen közigazgatás alá bocsájtotta, hol hosszú időn keresztül más nemzetiségnek fejőstehene lett, ősi szabadságából kiforgatták és rányomták a jobbágyság bélyegét. Az országgyűlés bölcs intézkedésétől függ jelenleg a barcasági magyar népünk jövője, megerősödése. 1870 óta annyi deputáció ment Pestre, annyit siránkoztak Brassó nyomorgatása ellen. Eredmény semmi, a szászok újra lefoglalták a tömösi erdőket, melyeket soha nem bírtak, sem őriztettek. Bármint óhajtjuk a két megye egyesülését, nem táplálunk semmiféle reményt ennek lehetősége felől. Mondja ki az ország, hogy jobbágyok vagyunk, ami legyen, ez esetben váltson meg az ország, mert megváltotta az egész ország jobbágyait és fizessen Brassónak néhány milliót. Háromszék tisztelt közönsége és országos képviselői mozdítsanak meg mindent értünk. Háromszék határa kiterjedhet Apácától

Töröcsvárig, s onnan Predeálig, innen le Hétfalun magába foglalná a Zajzoni borvizeket is. Nekünk a két megye összeolvasztásában tehát más érdekünk nincsen, csak az, hogy megmeneküljünk Brassó mostoha atyáskodásától.”

A képviselőház közigazgatási bizottságának 1876. március 17-én tartott ülésén TISZA Kálmán belügyminiszter tájékoztatóként ismertette „az erdélyi és azokkal szomszédos némely törvényhatóságok területén eszközözendő kiigazításoknak meg véglegesen meg nem állapított tervezetét.” Ennek székelyföldi vonatkozásai: Csíkszék és Udvarhelyszék is megmarad önálló törvényhatóságnak. Háromszékkel kapcsolatosan két alternatívát vázolt a tervezet. Az elsőben Háromszékhez csatlakozna Brassó vidéke és Bardócszék is, egyrészt azért, mert ez utóbbi fekvésénél fogva is odakivánczolik, másrészt mert ez a lakosság rég óhajtott vágya, a másik elképzelés szerint Brassó környéke nem csatlakozna Háromszékhez, hanem önálló megyét alkotna. 1876. március 23-án tartott hatósági közgyűlésen Háromszék közönsége megvitatta a terület módosítási tervezetét, és feliratban fejtette ki véleményét ezzel kapcsolatban a belügyminiszternek. Brassó vidékének Háromszékhez való csatolására újabb érvekkel hozakodtak elő: több Brassó környéki községnek ezer holdakra menő erdejük, legelőjük található Háromszéken; Brassó városának is ez áll érdekében, minthogy önálló szabad királyi város lévén jövedelmének jelentős részét saját fejlesztésére fordíthatná, nem pedig terhes adminisztrációra költené bevételeit; ismeretes a Hétfalu és Brassó közötti hosszú lejárattú per, amelyben, hivatkozva Brassó elnyomó törekvéseire, kérelmezték a hétfalusiak csatlakozásukat Háromszékhez. Udvarhelyszék is közgyűlésen tárgyalta meg elképzeléseit az új megye szervezéséről. Területi gyarapodásukat a következőképpen képzelték: Segesvárszék egy részével, beleértve Segesvár városát is; Kőhalom-székkel, s Miklósvárszék egy részével Köpecsig.

1876. május 18-án az országgyűlés közigazgatási bizottsága élén vita tárgyát képezte Háromszék megye területi szabályozása is. KÜNLE

József tartotta fenn a háromszéki álláspontot, amely szerint az egyesült Brassó-Háromszék megye székhelyül Sepsiszentgyörgyöt javasolta. Az indítványt megelőzőleg határozatba ment át, hogy Bardóc fiúszék Udvarhely megyének marad. A felszólalók különböző nézeteket képviseltek. TIBÁD Antal és MOCSÁRI Lajos a háromszékiek pártján állottak, míg LÉSZAI Lajos szerint az egyesítés a százok részéről ellenséges érzelmeket váltana ki, WÄCHTER Frigyes brassói képviselő pedig kikelt az indítvány ellen, hangsúlyozva, hogy Brassó nem szándékszik önálló várossá válni, hanem vidékével együtt szeretne maradni. Ez alkalommal olvasták fel a hétfalusi magyarság 600 aláírással megerősített kérését, amelyben Háromszékhez való csatlakozásukról értekeztek. TISZA, Kálmán belügyminiszter nem tartotta méltányosnak a Brassó körüli falvak Háromszékhez való csatolását, annál is inkább, mert mindkét megyét életképesnek tekintették. A szavazásra bocsátott törvényjavaslatot egyetlen szótöbbséggel fogadták el.

A képviselőház 1876. június 7-8-án tartott ülészakán tárgyalta a közigazgatás módosításáról szóló törvényt, ahol ismételten napirendre került Háromszék és Brassó egyesítésének a kérdése. KÜNLE József részletekbe menően elemezte az egybeolvasztás politikai és gazdasági előnyeit. Előterjesztését konkrét adatokkal támasztotta alá. A belügyminiszter azonban ez esetben is az egyesítés ellen szólt. Gróf NEMES Nándor támogatta a KÜNLE indítványát, mint ahogy KÖNCZEI Károly, ORBÁN Balázs, ZSEDÉNYI Ede, BERECZKI Sándor, SIMONYI Ernő, BAKCSI Ferenc is. Többen közülük a csángó magyarok Háromszékhez csatolását létszükségletnek tekintették, főként birtokjogi és egyházügyi szempontból. Az ellenzők közül megemlítjük WÄCHTER Frigyes, KASPER Mihály szász képviselőket, valamint CSERNÁTONI Lajos, HELFY Ignác és báró KEMÉNY Gábor nevét. A kormány azonban ezúttal is elzárkózott a kellemetlennek tűnő határozat hozatalától, sőt a miniszterelnök azt is felvetette, hogy ha a képviselőház mégis az egyesülés mellett szavazna, azt Brassó központtal tegye. KÜNLE József, felismerve azt a veszélyt, amely

a miniszterelnöki felszólalásban rejlett, ennek elhárítására ellenindítványt terjesztett elő, amelyben ezúttal a két különálló megye szükségessége mellett szállt síkra. A szavazás után a benyújtott módosítások elesetek, és immár törvényerőre lépett Háromszék megye és Brassó különálló törvényhatóságkénti megalakulása.

Ha már nem sikerült a két szomszédos vidék közigazgatási egyesítése, az viszont valóssá vált, hogy SZENTIVÁNYI Gyulát, Háromszék főispánját egyúttal Brassó megye főispánjává is kinevezték. Brassó megye alakuló közgyűlését szeptember 4-én tartották. Néhány nap múlva, szeptember 7-én sor került Háromszék alakuló ülésére is, melynek ideiglenes bizottsága 236 tagból állott. Belügyminiszteri rendelettel Felsővolált is Háromszék megyéhez csatolták. Felsőkaratna helyett pedig ettől fogva a Karatna elnevezést használták. Háromszék megye a következő Felsőfehér megyei helységekkel gyarapodott: Márkos, Nyén, Bodola, Bodza vidéke, Lüget, Nyároszék, Előpatak, Hidvég, Árapatak, Erőd, Bükszék, Mikóújfalva, Alsóvolál, Felsővolál, Karatna, Peselnek, Szárazpatak. Ezek közül Nyén, Bodola, Márkos, Bodzavám kérésrel fordultak a belügyminiszterhez Brassóhoz való csatlakozásuk érdekében. Háromszék közgyűlésén szeptember 26-án elutasították az elszakadási kérést. 1877-ben az addig Udvarhelyszékhez tartozó Telegdi-Bacon egyesült Sepsibaconnal és így Háromszék megyéhez kerülhetek. Bardócszék sem tudott belenyugodni Udvarhelyhez tartozásával, mint ahogy a Nagyküküllő megyénél lévő Ürmös is 1878-ban sikertelenül kérelmezte Háromszékhez való csatlakozását.

1877-ben Háromszék megyét 6 szolgabírói járásra osztották: Kézdi-Alsójárás Alsócsernáton székhellyel, Kézdi-Felsőjárás Kézdivásárhellyel, Orbajjárás Kovásznával, Sepsisóvárjárás Sepsiszentgyörggyel, Feketeügy melletti járás Uzonnal, Miklósárszéki járás Nagyajtával. Ugyanakkor az országgyűlési választókerületeket is kijelölték: Kézdi választókerület alsócsernátoni székhellyel, Orbai választókerület Kovászna, Sepsis választókerület Illyefalva, Miklósárszéki választókerület Nagyajta központtal.

1887 nyarán SZENTIVÁNYI Gyulát saját kérésére felmentették Háromszék megye főispáni hivatalából, helyébe pedig hatolykai POTSÁ Józsefet, Kisküküllő megye alispánját nevezték ki. SZENTIVÁNYI Gyula 1875. május 19-én vette át hivatalát, kolozsvári törvényszéki bíróból lett Háromszék közigazgatási vezetője. Ő volt az utolsó főkirálybíró és aztán Háromszék megye első főispánja. A megye kikerítése érdekében kifejtett rendkívüli erőfeszítéseinek jutalmául 1877. június 24-én Sepsiszentgyörgy város képviselő testületének határozata alapján a város díszpolgárává választották. Időközben kinevezték Brassó megye főispánjává, s rövid időn belül Fogaras megye vezetésével is megbízták.

Az 1876–77 évi megyerendezés során a szász és székely székeket az egységes megyerendszerbe tagolták, 15 vármegye alakult a történeti Erdély területén, elnevezésükben lehetőleg őrizve múltjuk hagyományait. A megyék élén mindentudó a kinevezett főispán állt, mint a kormányhatalom képviselője, míg az igazgatás ügyeit a megyegyűlés által 6 évre választott alispán és alárendeltjei, a járásokban az ugyancsak választott szolgabírák intézték. Csökkent a megyék önállósága és erősödött a centralizáció. A megyegyűlés maradt a parlament mellett az egyetlen vitafórum, ahol az országos politika kérdéseivel is foglalkozhattak, és határozatokat hoztak.¹⁰

Jegyzet

1. KŐVÁRI László: Erdély története VI. Pest. 1866. 139 l.
2. BARTA János: A nevezetes tollvonás, Budapest. 1978. 83. l.
3. KŐVÁRI I. m. 149 l.
4. Állami Levéltár. Sepsiszentgyörgy. 351. alap. Árkos község dokumentumai.
5. Erdély Története, III. Budapest. 1987. 1429 l.
6. Idem. 1435 l.
7. Idem. 1483 l.
8. Háromszék Vármegye, Emlék Könyv, Magyarország ezeréves fennállása ünnepére, Sepsiszentgyörgy 1899. 141–146 l.
9. Nemere. 1875. 69 szám. A tanulmányban előforduló helytörténeti adatok a Nemere című, Brassóban, majd Sepsiszentgyörgyön megjelenő újság 1874–1887 évfolyamaiból származnak, a továbbiakban ezekre nem hivatkozunk.
10. Erdély Története III. 1634–1635 l.

Desființarea scaunelor secuiești și săsești și generalizarea organizării pe comitate în Transilvania în 1876

(Rezumat)

În sec. XVIII–XIX se cunosc mai multe încercări de desființare a scaunelor secuiești, prima dată în cadrul reformelor iozefiniste, apoi după înăbușirea revoluției și războiului de independență de la 1848–49. În 1861 se revine la vechiul sistem de autogovernare locală, însă după compromisul austro–ungar din 1867 începe polemica referitoare la posibilele soluții de modernizare a sistemului administrativ-teritorial. Comitatele moderne se vor forma până la urmă în 1876, dar granițele lor se vor definitivă abia în anul următor.

The Abolishment of the Székely and Saxon Seats and the Generalisation of the System of Counties in 1876 in Transylvania

(Abstract)

In the 17th–18th centuries there were several attempts at abolishing the Székely seats, first by the Josephinist reforms, then through the nipping of the revolution and of the war of independence in 1848–49. In 1861 the old system of self-government was brought back, but after the Austro–Hungarian compromise in 1867, a polemic starts concerning the solutions for the modernisation of the administrative and territorial organisation. The modern counties were formed finally by 1876, but their borders were changed during the following years.

